

Ehkäisevä päihdetyö merkityksellistä sosiaali- ja terveysalalla jo opiskeluaikana

Kallunki Henna, Kavaluus Jenni, Päivärinta Niina, Honkanen Hilikka

25.5.2018 ::

Sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttöä on Suomessa tutkittu vähän. Yleisesti ajatellaan, että sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset omaksuvat muuta väestöä keskimäärin terveellisemmät elintavat jo siksikin, että yksi keskeinen ammattieettinen velvollisuus on terveyden edistäminen yksilö- ja yhteisötasolla. Tässä artikkelissa kuvataan vuonna 2016 tehdyn selvityksen tuloksia sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden tupakkatuotteiden ja päihteiden käytöstä sekä savuttomuuden ja päihteettömyyden edistämisestä Oulun ammattikorkeakoulussa ja Oulun ammattiopistossa.

Oppilaitoksilla on suuri rooli ehkäistä ja tunnistaa päihteiden käyttöä – varhaisella puuttumisella voidaan ehkäistä ongelman siirtyminen työelämään

Oppilaitoksilla on suuri rooli ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa, sillä oppilaitokset ovat yhteydessä suureen osaan nuorista ^[1]. Opettajat viettävät oppilaiden kanssa aikaa joka päivä useita tunteja, joten heidän mahdollisuutensa epäillä päihdekäyttöä on ensisijaista ^[2]. Oppilaitoksissa ehkäisevä päihdetyö tulisi olla osa oppilaitoksen toimintakulttuuria, opetusta ja opiskeluhoitoa ^[3]. Parhaimpia tuloksia ehkäisevästä päihdetyöstä saadaan silloin kun sen lähtökohtana ovat nuorten esittämät omat kysymykset, ajatukset ja pohdinta ^[4].

Ajatellaan, että sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten tulisi olla omalla toiminnallaan esimerkkinä asiakkaille tupakkatuotteiden ja päihteidenkäytössä. Lisäksi sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset kohtaavat potilastyössä päihteiden käytön aiheuttamia sairauksia ja haittoja, minkä vuoksi ammattihenkilöiden uskoisi karttavan päihteitä. Valvira ja sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta toi kuitenkin ilmi vuonna 2011, että työnantajien ilmoitukset hoitohenkilökunnan päihteiden käytöstä olivat selvästi lisääntyneet viime vuosien aikana. Ilmoitukset liittyvät muun muassa hoitohenkilökunnan lääkkeiden anastuksiin ja lääke- sekä päihderiippuvuuksiin, mutta myös ammattitaidon ja toimintakyvyn puutetta koskeviin epäilyihin eli potilasturvallisuuden vaarantumisepäilyihin päihteiden käytön vuoksi. [4] Valvira on huolissaan ammattihenkilöiden päihde- ja lääkeongelmista, jotka ovat selvä riski potilasturvallisuudelle [5].

Sosiaali- ja terveysalalla työskentelevää ohjaa työssään useat eri lait ja säädökset, joita ammattihenkilö sitoutuu noudattamaan työskennellessään terveydenhuollon ammatissa [6]. Valviralla on oikeus velvoittaa terveydenhuollon ammattihenkilö lääkärintarkastukseen tai sairaalatutkimuksiin, jos on perusteltua olettaa, että henkilö ei kykene esimerkiksi päihteiden väärinkäytön vuoksi toimimaan ammatissaan [7]. Jos sosiaali- ja terveysalalla työskentelevä henkilö ei noudata päihteiden käyttöön liittyviä säädöksiä, Valvira voi poistaa tai rajoittaa henkilön ammatinharjoittamisoikeutta. Näin tehtiin myös vuonna 2013, kun liki kahdensadan terveydenhuollon ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeuteen puututtiin. Suurin osa tapauksista liittyi päihteiden väärinkäyttöön eli päihde- tai lääkeriippuvuuteen. Päihteiden tai lääkkeiden väärinkäyttöön liittyi joskus myös lääkevarkauksia tai omaisuusvarkauksia. [5]

Tutkimuksen tarkoitus ja toteuttaminen

Tutkimus [8] kartoitti sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttöä Oulun ammattikorkeakoulun (Oamk) Kontinkankaan kampuksella, Oulaisten toimipisteessä sekä Oulun ammattiopiston (OSAO) Kontinkankaan yksikössä. Tutkimuksen avulla kerättiin opiskelijoilta omia ehdotuksia savuttomuuden ja päihteettömän elämäntavan edistämiseen sekä selvitettiin opiskelijoiden tietoisuutta oppilaitosten ohjeistuksesta päihteiden käyttöön puuttumisessa.

Lisäksi tutkimuksella tuotiin ajantasaista tietoa opiskelijoiden tupakkatuotteiden ja päihteiden käytöstä johto- ja ohjausryhmälle, Oamkin Kontinkankaan kampuksen sekä Oulaisten toimipisteen ja OSAO:n sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille, opettajille sekä opiskelijaterveydenhuoltoon.

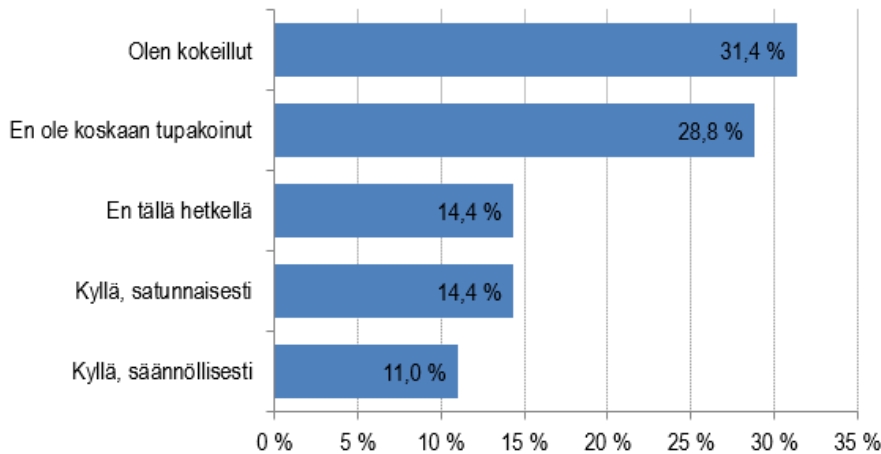
Tutkimuksessa vastattiin seuraaviin tutkimusongelmiin:

- Millaista on sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö?
- Miten savutonta ja päihteetöntä elämäntapaa edistetään koulutuksen aikana?

Tutkimuksen aineisto kerättiin anonymisti Webropol-kyselynä. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 988 opiskelijaa, mikä on 27,4 % oppilaitosten kokonaisopiskelijamäärästä. Enemmistö vastaajista (68,6 %) oli Oamkin opiskelijoita ja loput noin kolmasosa (31,2 %) OSAO:n opiskelijoita. Koska vastaajista miehiä oli vain 9,2 % (90 henkilöä), ei sukupuolitarkastelun tuloksia voi yleistää.

Tupakkatuotteiden käyttö

Tutkimustulosten mukaan säännöllisesti tai satunnaisesti tupakoivia opiskelijoita oli yhteensä 25,4 %. Vastanneista noin puolet (49,5 %) polttaa alle 10 savuketta päivässä ja reilu puolet (50,5 %) 10 savuketta tai enemmän päivän aikana. Vastaajista lähes kolmasosa (28,8 %) ei ole koskaan tupakoinut ja 31,4 % on kokeillut tupakointia (kuvio 1).

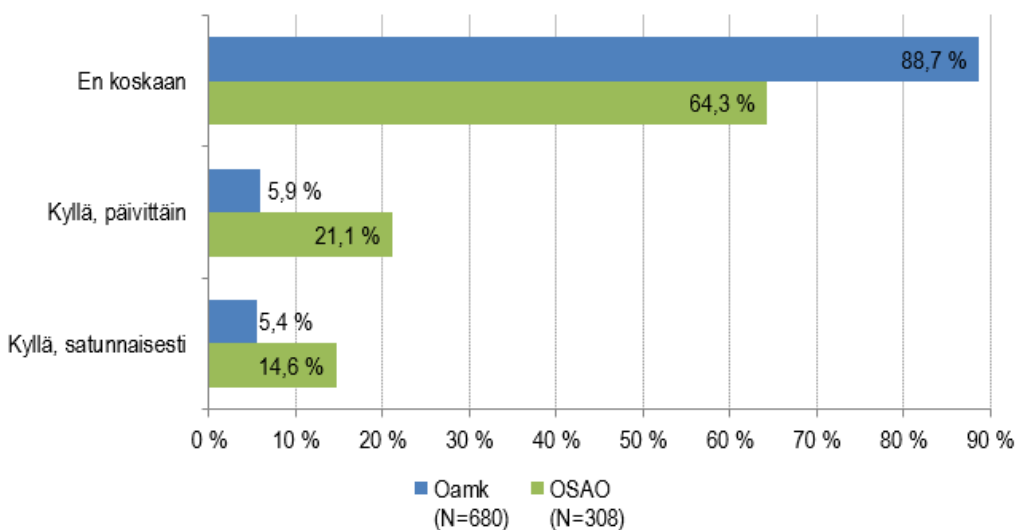
KUVIO 1. Oppilaiden tupakointi (N=988)

Tutkimustulosten mukaan tupakointi oli huomattavasti yleisempää OSAO:ssa kuin Oamkissa (kuvio 2). Vastanneista OSAO:n opiskelijoista reilu kolmasosa (36,1 %) tupakoi. Heistä säännöllisesti tupakoivia oli 17,9 %. Vastaavasti Oamkissa tupakoitsijoita oli noin viidesosa (20,5 %), joista 7,9 % tupakoi säännöllisesti.

Tutkimustulosten mukaan säännöllisesti tupakoivia opiskelijoita on sukupuolten välillä saman verran (naiset 11,1 %, miehet 11 %), mutta satunnaisesti tupakoivia miesopiskelijoita (22,2 %) oli kuitenkin enemmän kuin naisia (13,6 %). Lisäksi eroja miesten ja naisten välillä näkyi tupakoinnin kokeilemisessä, sillä naisista noin kolmasosa (29,9 %) ei ollut koskaan tupakoinut ja miehistä alle viidesosa (17,8 %). Myös iällä oli merkitystä tupakoinnin yleisyyteen, sillä nuorten (15–24-vuotiaiden) keskuudessa säännöllinen tupakointi oli yleisempää kuin aikuisten (25–44-vuotiaiden) keskuudessa. Aikuisista alle viidesosa (19,2 %) vastasi tupakoivansa satunnaisesti tai säännöllisesti ja nuorista lähes kolmasosa (29,7 %).

Noin kymmenesosa opiskelijoista (9,9 %) vastasi haluavansa lopettaa tupakkatuotteiden käytön ja 4,5 % vastasi yrittäneensä lopettaa siinä onnistumatta. Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 5,9 % ei halunnut lopettaa tupakkatuotteiden käyttöä.

Tupakkatuotteiden käyttö päivittäin koulupäivän aikana oli OSAO:n opiskelijoilla yleisempää (21,1 %) kuin Oamkin opiskelijoilla (5,9 %). Oamkin opiskelijoista suurin osa (88,7 %) ei ollut tupakoinut koulupäivän aikana, vastaava luku OSAO:ssa oli 64,3 %. Oamkin opiskelijoista 94,8 %:lle ei ollut koitunut ongelmia tupakkatuotteiden käytöstä koulupäivän aikana, kun taas OSAO:n opiskelijoista samaan kysymykseen kieltävästi vastasi 83 % opiskelijoista.

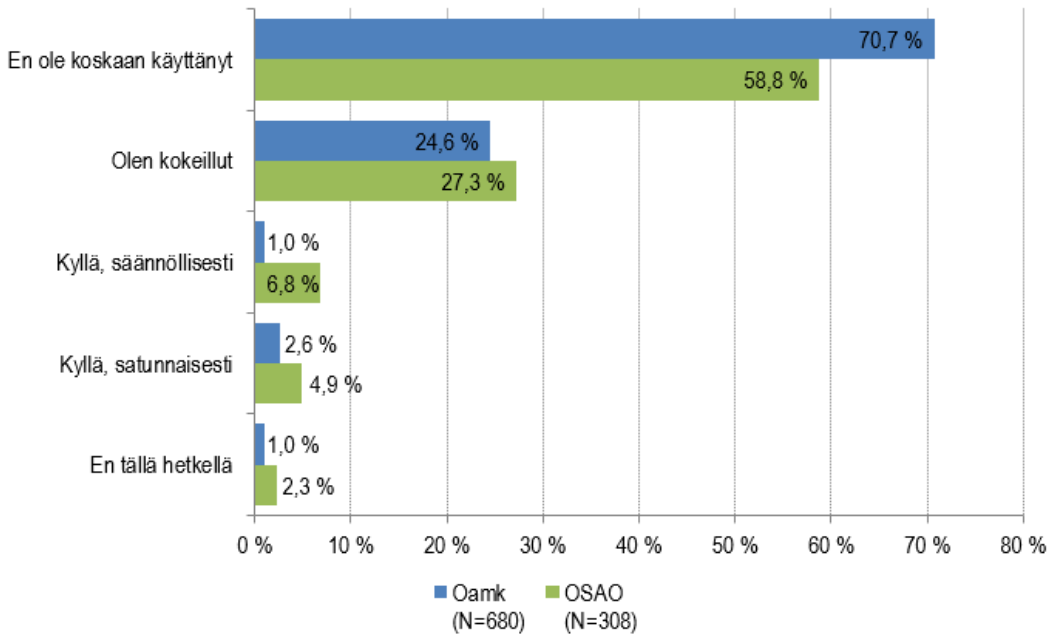

KUVIO 2. Tupakkatuotteiden käyttö koulupäivän aikana (N=988)

Nuuskan käyttö

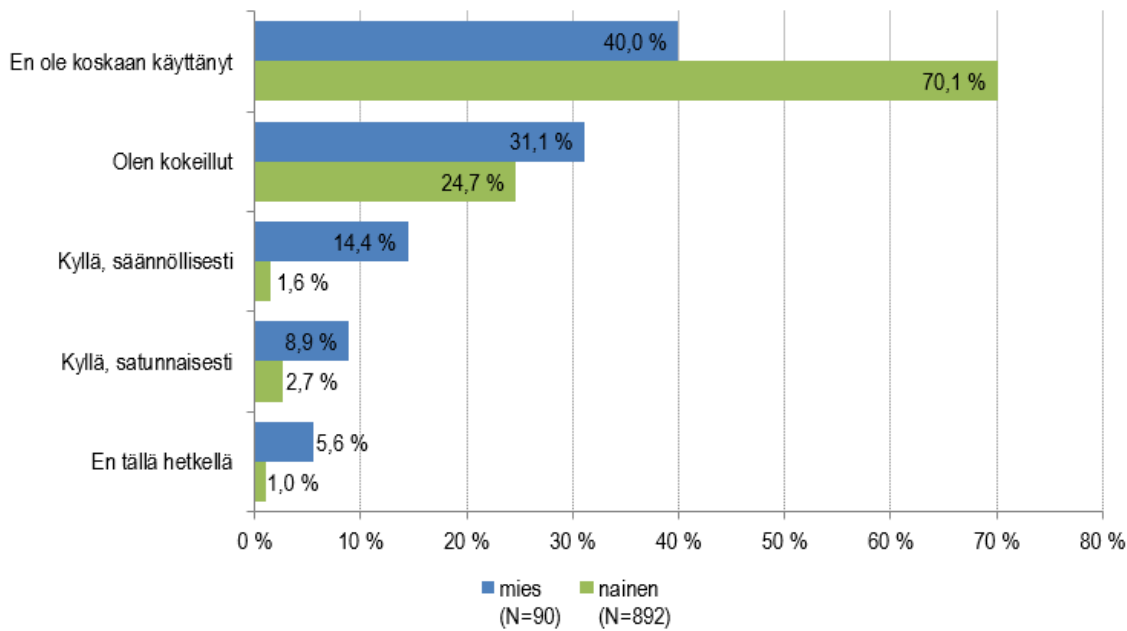
Nuuskan käyttö on tutkimustulosten mukaan opiskelijoiden keskuudessa melko vähäistä (kuvio 3). Enemmistö (67 %) opiskelijoista ei ole koskaan käyttänyt nuuskaa. Nuuskaa säännöllisesti käyttäviä oli vain 2,8 % vastaajista, mutta noin neljäsosa vastaajista (25,4 %) on kuitenkin joskus kokeillut nuuskaa.

Nuuskan käytön erot näkyivät oppilaitosten välisessä vertailussa siten, että Oamkin opiskelijat käyttävät nuuskaa vähemmän kuin OSAO:n opiskelijat. Oamkin opiskelijoista enemmistö (70,7 %) ei ollut koskaan käyttänyt nuuskaa ja satunnaisesti ja säännöllisesti nuuskaa käyttäviä oli vain 3,6 % vastaajista. Vastaavasti yli puolet 58,8 % OSAO:n opiskelijoista ei ollut koskaan käyttänyt nuuskaa ja satunnaisesti ja säännöllisesti käyttäviä oli reilu kymmenesosa (11,7 %).

KUVIO 3. Oppilaitosten vertailu nuuskan käytön yhteydessä (N=988)

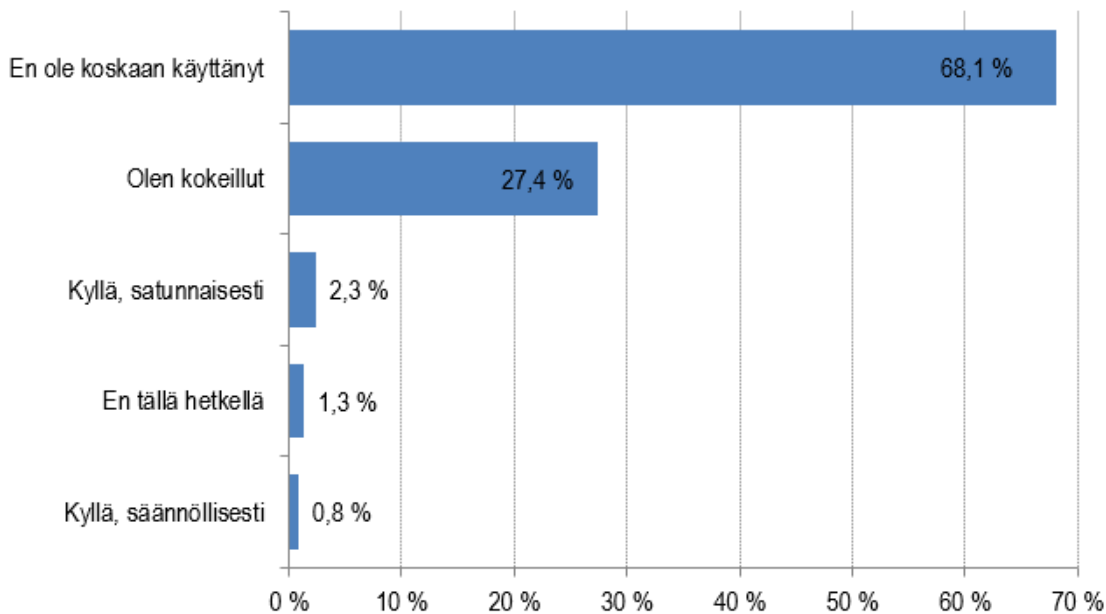
Nuuskaa käyttäviä miesopiskelijoita oli enemmän kuin naisopiskelijoita. Naisista 4,3 % käytti nuuskaa satunnaisesti tai säännöllisesti, mikä eroaa huomattavasti miesopiskelijoiden vastauksista, sillä noin kolmasosa (31,1 %) miehistä vastasi käyttävänsä nuuskaa satunnaisesti tai säännöllisesti. Myös iällä oli tutkimustulosten mukaa merkitystä nuuskan käytön yleisyyteen, sillä nuorista 8,3 % vastasi käyttävänsä nuuskaa satunnaisesti tai säännöllisesti, kun taas aikuisten keskuudessa vastaava luku oli 3,3 % (kuvio 4).

KUVIO 4. Sukupuolten vertailu nuuskan yhteydessä (N=988)

Sähkötupakan käyttö

Tutkimustulosten mukaan vain harva opiskelija (3,1 %) raportoi käyttävänsä sähkötupakkaa ja heistä 0,8 % vastasi käyttävänsä sähkötupakkaa säännöllisesti (kuvio 5). Päivittäin sähkötupakkaa käyttävät eivät halunneet määritellä, kuinka usein päivän aikana he käyttävät sähkötupakkaa. Enemmistö käyttäjistä (77,4 %) kertoi heidän sähkötupakkansa sisältävän nikotiinia.

KUVIO 5. Sähkötupakointi (N=988)

Oppilaitosten välisessä sähkötupakoinnin vertailussa ilmeni, että OSAO:ssa opiskelevat (7,2 %) käyttivät sähkötupakkaa säännöllisesti tai satunnaisesti yleisemmin kuin Oamkissa opiskelevat (1,3 %). Miesopiskelijoista 10 % vastasi käyttävänsä sähkötupakkaa satunnaisesti tai päivittäin ja vastaava luku naisopiskelijoiden kohdalla oli vain 2,3 %. Nuorten keskuudessa sähkötupakointi oli hieman yleisempää kuin

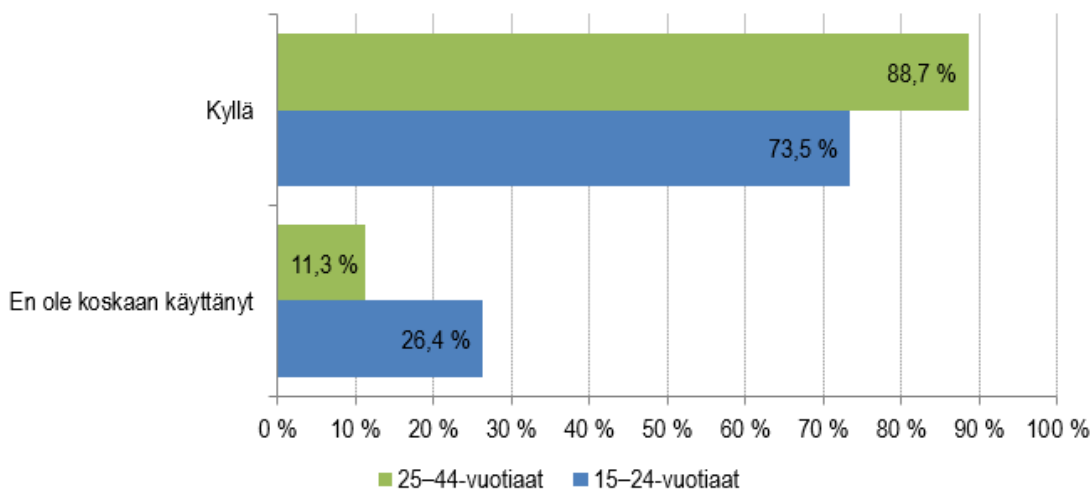
aikuisten keskuudessa, sillä nuorista 4 % vastasi käyttävänsä sähkötupakkaa satunnaisesti tai säännöllisesti ja vastaava luku aikuisten keskuudessa oli 1,8 %.

Henkilökunnan tupakkatuotteiden käyttö

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että OSAO:n opiskelijat näkevät Oamkin opiskelijoita useammin henkilökunnan käyttävän tupakkatuotteita oppilaitoksen alueella. Huolestuttavaa oli, että vastanneista OSAO:n opiskelijoista jopa 16,9 % vastasi nähneensä henkilökunnan käyttävän tupakkatuotteita päivittäin oppilaitoksen alueella. Vastaava määrä Oamkin opiskelijoiden vastauksissa oli 7,5 %.

Alkoholin käyttö

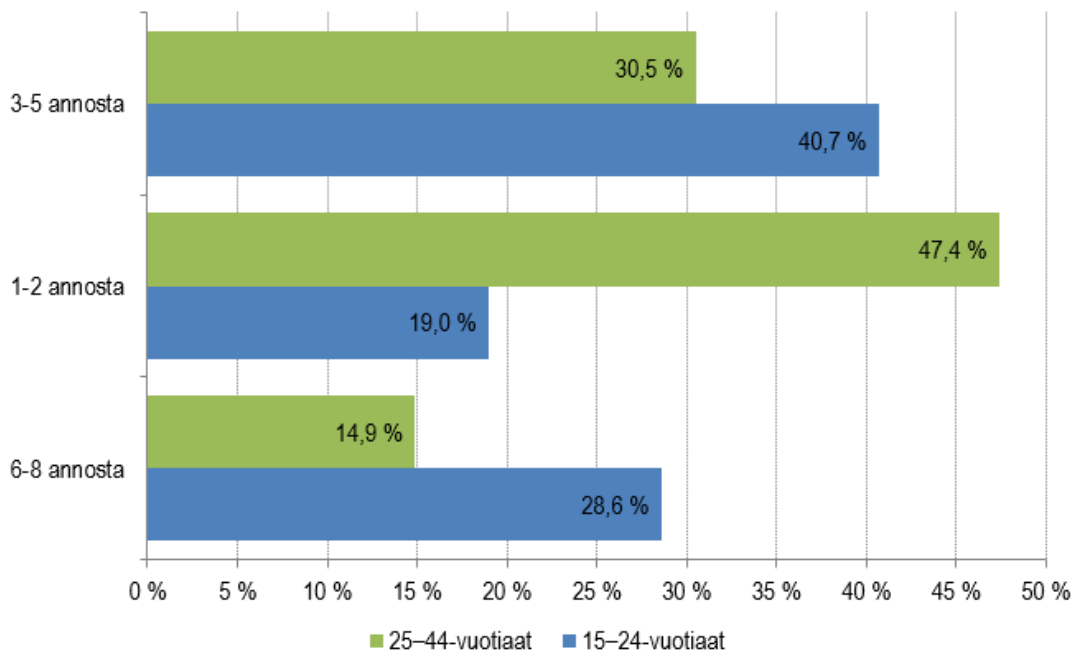
Tutkimustuloksista kävi ilmi, että opiskelijoista valtaosa käytti alkoholia (79,5 %) ja suurin osa heistä (87,5 %) joi alkoholia humalahakuisesti. Nuorten ja aikuisten alkoholin käytön vertailussa kävi ilmi, että nuorten keskuudessa oli enemmän opiskelijoita, jotka eivät olleet koskaan käyttäneet alkoholia (26,4 %), vastaava määrä aikuisten keskuudessa oli 11,3 % (kuvio 6).

KUVIO 6. Alkoholin käytön vertailu ikäryhmien välillä (N=880). Nuoret (n=552) on kuvattu kuviossa sinisellä ja aikuiset (n=328) vihreällä

Vastanneista suurin osa (64,2 %) käyttää alkoholia kerran kuukaudessa tai harvemmin, reilu viidesosa (21,5 %) käyttää alkoholia useammin kuin kerran kuukaudessa ja 9,2 % käyttää alkoholia kerran viikossa. Vastajista 1,7 % kertoi käyttävänsä alkoholia useammin kuin kerran viikossa ja 0,1 % käyttää alkoholia päivittäin.

Alkoholia käyttäessään noin kolmasosa (32 %) vastanneista juo yleensä 1–2 annosta alkoholia, reilu kolmannes (35,9 %) juo 3–5 annosta alkoholia ja reilu viidesosa (23 %) juo 6–8 annosta alkoholia. Lähes kymmenesosa (9,1 %) vastanneista juo kerralla enemmän kuin kahdeksan annosta. Erot aikuisten ja nuorten välillä nousivat esille alkoholiannosten määrissä (kuvio 7). Aikuisista 47,4 % joi yleensä vain 1–2 annosta alkoholia, kun taas nuorten keskuudessa vastaava määrä oli 19 %. Nuorista 3–5 annosta alkoholia juo 40,7 % ja 6–8 annosta alkoholia juo 28,6 %. Vastaavat luvut aikuisilla olivat 30,5 % ja 14,9 %. Enemmän kuin kahdeksan annosta alkoholia juo nuorista 11,6 % ja aikuisista 7,3 %.

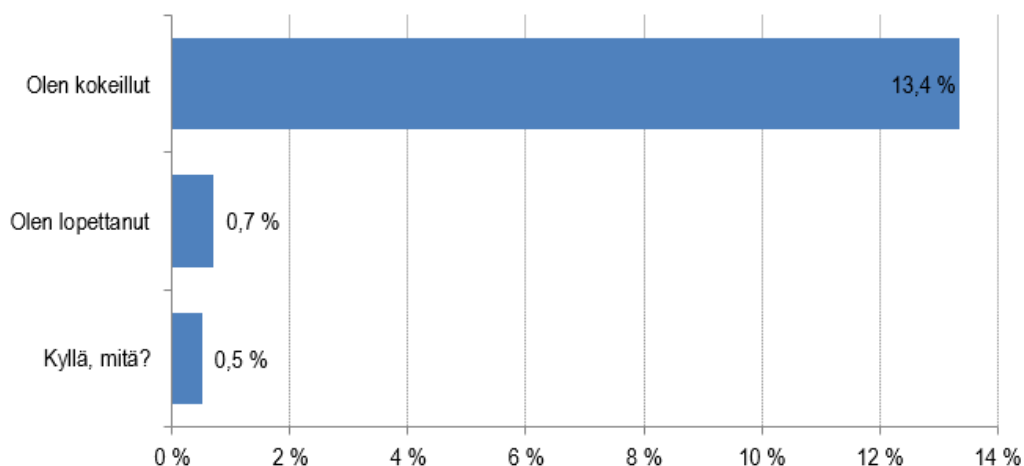
KUVIO 7. Keskimäärin juodut annokset, vertailu ikäryhmien välillä. Nuoret (N=405) on kuvattu kuviossa sinisellä ja aikuiset (N=289) vihreällä

Tutkimustulosten mukaan vastaajista lähes kaikki (98 %) olivat sitä mieltä, ettei heidän alkoholin käytössään ole ongelmaa. Heistä, jotka kokivat alkoholinkäytön olevan itselleen ongelma, 12,5 % oli hakenut apua siihen. Vastaajat olivat hakenneet apua työterveyshuollon sekä nuortenasema Redi 64:n kautta.

Lähes kymmenesosa (9 %) vastanneista OSAO:n opiskelijoista oli ollut alkoholin vaikutuksen alaisena (humala, krapula) koulun tiloissa ja vastaava luku Oamkin opiskelijoista on 11,3 %. Kenellekään koulun tiloissa alkoholin vaikutuksen alaisena olleelle oppilaalle ei ole aiheutunut siitä hankaluuksia. Nuorten ja aikuisten vastauksia vertaillen kävi ilmi, että nuoret (15,8 %) ovat olleet useammin koulun tiloissa alkoholin vaikutuksen alaisena kuin aikuiset (4,5 %).

Huumausaineiden käyttö

Tutkimustulosten mukaan huumeiden ja huumaavien käyttö on oppilaitoksissa hyvin harvinaista (kuvio 8). Vastaajista enemmistö (85,4 %) ei ole koskaan kokeillut huumeita. Vastaajista 0,5 % käyttää huumeita, kuten kannabista ja psilobybiinisieniä.

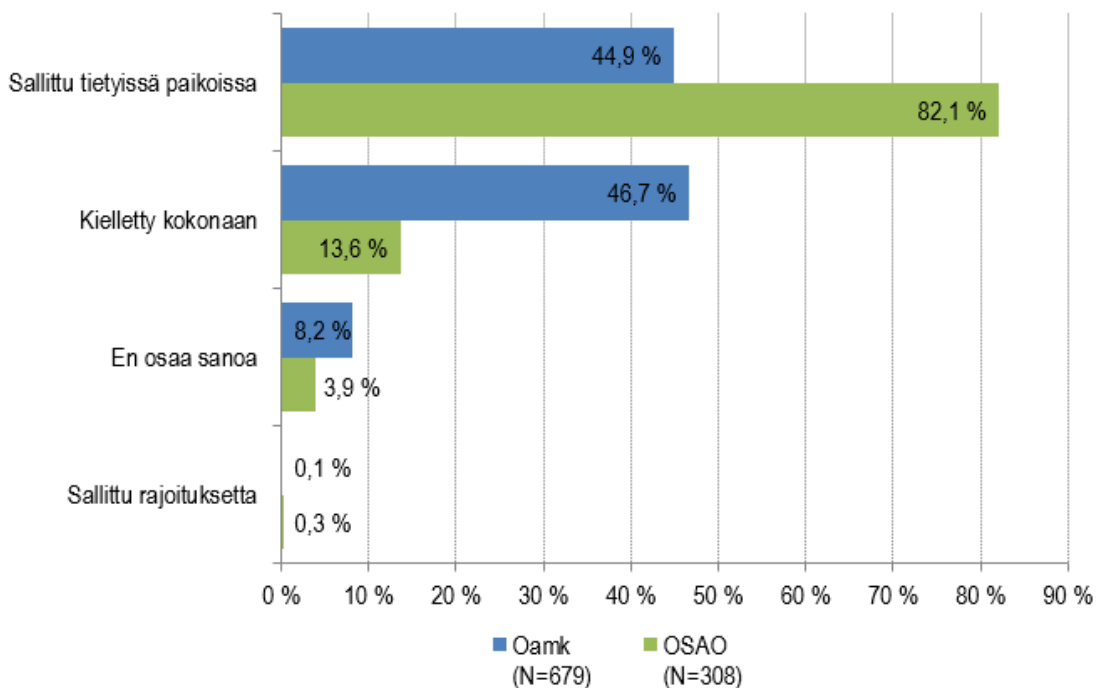

KUVIO 8. Huumeiden ja huumaavien aineiden käyttö (N=988)

Vastaajista kolme käyttää huumeita tai huumaavia aineita harvemmin kuin kerran kuukaudessa ja kaksi vastaajaa käyttää niitä useammin kuin kerran viikossa. Kaksi vastaajista, jotka olivat kokeilleet huumeita tai huumaavia aineita, ovat olleet koulun tiloissa huumeiden tai huumaavien aineiden vaikutuksen alaisena ja vastaajista toiselle on koitunut tästä ongelmia. Huumeiden ja huumaavien aineiden käyttöä ei voitu vertailla oppilaitosten tai ikäryhmien välillä, sillä vastaajia oli suhteessa niin vähän. Tällä taataan vastaajien anonymiteetin säilyminen.

Opiskelijoiden tietoisuus savuttomasta oppilaitoksesta

Tutkimustulosten mukaan Oamkin opiskelijat olivat tietoisempia tupakoinnin rajoituksista kuin OSAO:n opiskelijat. Tämä kävi ilmi siinä, että suurin osa (82,4 %) OSAO:n opiskelijoista vastasi tupakoinnin olevan sallittua tietyissä paikoissa tai sallittu rajoituksetta. OSAO:n opiskelijoista vain 13,6 % oli tietoinen siitä, että tupakointi on kielletty kokonaan oppilaitoksen alueella ja vastaavasti Oamkin opiskelijoista lähes puolet (46,7 %) tiesi, että tupakointi on kielletty kokonaan (kuvio 9).

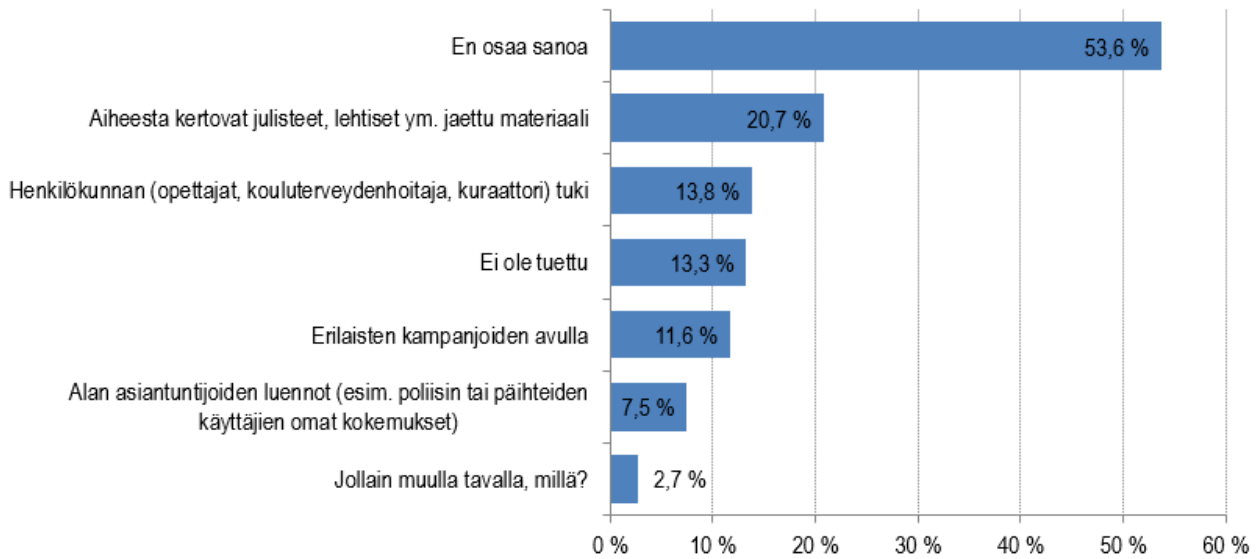

KUVIO 9. Tupakointi oppilaitoksen alueella (N=988)

Savuttomuuteen ja päihteettömyyteen tukeminen oppilaitoksissa

Tutkimustulosten mukaan kävi ilmi, että yli puolet (53,6 %) vastanneista ei osannut sanoa, kuinka savuttomuutta tai päihteettömyyttä olisi edistetty oppilaitoksessa (kuvio 10). Hieman reilu viidesosa vastanneista (20,7 %) vastasi, että savuttomuutta ja päihteettömyyttä on edistetty erilaisten julisteiden ja jaetun materiaalin avulla. Hieman reilu kymmenesosa (13,8 %) vastanneista koki henkilökunnan edistävän savuttomuutta ja päihteettömyyttä ja lähes yhtä suuri määrä (13,3 %) koki, ettei savuttomuutta ja päihteettömyyttä ole edistetty lainkaan koulutuksen aikana. Muita tukimuotoja olivat erilaiset kampanjat (11,6 %) ja asiantuntijoiden luennot (7,5 %).

KUVIO 10. Savuttomuuden ja päihteettömyyden edistäminen koulutuksen aikana (N=988)

Opiskelijoiden ehdotuksia savuttomuuteen ja päihteettömyyteen tukemisessa

Opiskelijoilta saatiin kaikkiaan 210 erilaista ehdotusta savuttomuuden ja päihteettömyyden tukemiseen oppilaitoksissa. Noin neljäsosa opiskelijoiden ehdotuksista koski päihdevalistusta, kuten erilaisia kampanjoita, sekä teemapäiviä ja -viikkoja, joissa toivottiin konkreettisia esimerkkejä päihteiden käytön haitoista.

"Ehkä voisi opintojen alkuvaiheessa jo alkaa painottaa sitä, ettei missään sote alan töissä saa polttaa ja sitä kautta motivoida opiskelijoita lopettamaan ennen työelämään siirtymistä. Myöskään harjoittelussa ollessa ei voi tupakoida työpäivän aikana."

Henkilökunnan tuki ja asennoituminen koettiin erittäin merkityksellisenä savuttoman ja päihteettömän ilmapiirin luomisessa. Päihteettömiä opiskelijatapahtumia toivottiin enemmän, sillä tällä hetkellä opiskelijatapahtumien koettiin pikemminkin kannustavan alkoholin käyttöön.

"Opettajat puuttuisivat opiskelijoiden alkoholinkäyttöön ja tupakointiin tiukemmin. Jos esimerkiksi opiskelija tulee krapulassa kouluun, niin siihen tulisi puuttua. Oppilaitosalueella tupakoidaan jatkuvasti, se tulisi saada loppumaan jollakin konstilla."

"Henkilökunta ei "vähätelisi" alkoholin käyttöä (olen huomannut, että useat opettajat nauravat alkoholin jatkuvalla käytölle puheissaan)."

"Koulun tiloissa paljon esillä muun muassa mainoksia opiskelijapippaloista joista selkeästi viitataan kosteisiin juhliin, ne ei toki oppilaitoksen tekemiä ole mutta ilmeisesti kuitenkin oppilaitoksen hyväksymiä, kun sen tiloissa ovat. Opiskelijoita voisi kannustaa pitämään hauskaa ilman päihteitäkin."

"Itse en käy opiskelijabileissä, juon harvoin edes yhtä juomaa. Tämä aiheuttaa selkeästi sen, että helposti jää ulkopuolelle, kun ei ryyppää ja biletä, mielestäni koulu ja opiskelu eivät ole sitä varten, että siellä kuuluisi tai tarvitsi mainostaa kumpaakaan (opiskelijakunnat)."

Muina tukikeinoina toivottiin kokemusasiantuntijoiden ja muiden asiantuntijoiden luentoja sekä erilaisia vertaistuki- tai muita tukiryhmiä, erityisesti päihteiden käytön lopettamisessa. Posterit nähtiin myös hyvänä keinona tuoda tietoa opiskelijoille, sillä niiden avulla voisi ohjeistaa opiskelijoita avun hakemisessa ja samalla tuoda esille tupakoinnin ja päihteidenkäytön haittoja.

"Voisi tukea tupakoinnin lopettajia esim. vertaistukiryhmillä, tukea asennemuutosta ja ajatusta, että sote-alan opiskelijoina ja tulevana ammattilaisina meidän pitäisi näyttää esimerkkiä myös muille."

"Ravistelevat henkilötarinat entisten käyttäjien kertomina, omakohtaiset kokemukset niin huonot kuin hyvät. Lopettamisesta aiheutuvien hyvien kokemusten esille tuominen ja luoda uskoa, että lopettaminen kyllä onnistuu."

Osa vastaajista (N=11) oli sitä mieltä, että savuttomuutta ja päihteettömyyttä ei tarvitse tukea millään tavoin.

"En ole ennen tätä kyselyä edes ajatellut, ettei tässä koulussa todella ole tullut vastaan mitään päihteiden ja tupakan vastaista valistusta tai lehtistä eikä siitä ole kyllä edes puhuttu. Oletus on varmaan, että aikuiset ihmiset jo tietävät nämä asiat, joten ei ole enää tarvetta muistuttaa. Mutta ehkä voisi kuitenkin olla jotenkin näkyvämmän esillä koulun kanta tupakointiin ja päihteisiin, kun kuitenkin terveysalasta on kyse."

"Mielestäni savuttomuus on jokaisen henkilökohtainen valinta, niin kauan kun tupakointi tapahtuu sellaisessa paikassa jossa siitä ei aiheudu haittaa tupakoimattomille. Ammattikorkeakoulussa jokainen on aikuinen, jolla on oikeus tehdä omat valintansa. Tupakointiin ei siis pitäisi puuttua mitenkään koulun puolesta. Päihteettömyys taas on oltava itsestään selvyyttä. Koulun alueelle ei ole päähtyneenä asiaa kuten ei myöskään minnekään muillekaan työpaikoille."

Tutkimuksen hyödyntäminen

Tutkimuksen avulla saatiin oppilaitoksille tärkeää, tulevaisuudessa hyödynnettävää tietoa. Oppilaitosten savuttomuuden ja päihteettömyyden edistämisessä molemmilla oppilaitoksilla on kehitettävää, sillä opiskelijoiden kokemuksen mukaan savuttomuuden ja päihteettömyyden tukeminen on ollut kaikkiaan hyvin vähäistä. Vain kolmasosa kyselyyn vastanneista OSAO:n opiskelijoista ilmoitti tuntevansa oppilaitosten ohjeistukset päihteiden käyttöön puuttumisessa. Oamkin opiskelijoista ohjeistuksen ilmoitti tuntevansa vain noin viidesosa opiskelijoista. Reilu puolet opiskelijoista ei osannut sanoa, miten savuttomuutta ja päihteettömyyttä olisi tuettu koulutuksen aikana.

Tämän vuoksi savuttomuuteen ja päihteettömyyteen tulisi kiinnittää jatkossa paljon enemmän huomiota ja toimintatavoista luoda entistä konkreettisempia. Lisäksi opiskelijat kokivat henkilökunnan tuen ja varhaisen puuttumisen merkitykselliseksi ja toivoivat tässä muutosta entiseen. Erialaisten opiskelijatapahtumien rooli päihteettömyyden ja savuttomuuden edistämisessä on opiskelijoiden mielestä suuri.

Kyselyä voisi hyödyntää sosiaali- ja terveysalan lisäksi muillakin koulutusaloilla. Saatuja tutkimustuloksia voisi vertailla keskenään, jolloin saataisiin tietoa eri koulutusalojen opiskelijoiden eroista tupakkatuotteiden ja päihteiden käytössä. Tutkimustiedon pohjalta voitaisiin käynnistää tarvittavia toimenpiteitä, kuten perustella tarvetta oppilaitosten yhtenäisille ohjeistuksille sekä toimintamalleille, kuinka opiskelijoiden ja erityisesti nuorten alaikäisten päihteiden käyttöön tulisi puuttua oppilaitoksissa ja millaisella vuosittaisella toiminnalla savuttomuutta ja päihteettömyyttä edistetään. Erityisesti laajoilla Oamkin ja OSAO:n yhteisillä kaikkia aloja koskevilla kampanjoilla savuttomuuden ja päihteettömyyden edistämiseksi viestitään alueen työelämälle koulutuksen yhteiskuntavastuuta hyvinvoivien ja terveiden ammattilaisten tuottamisessa työelämän tarpeisiin.

Lähteet

1. ^{ab} Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Oppilaitosten rooli ehkäisevässä päihdetyössä. Hakupäivä 25.11.16. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, Helsinki.
<https://www.thl.fi/fi/web/terveyden-edistaminen/toimijat...>
2. [^] Penttinen, H. 2016. Päihteet oppilaitoksissa. Lääkärin käsikirja. Hakupäivä 30.11.2016.
<http://www.terveysportti.fi/dtk/ltk...>
3. [^] Sosiaali- ja terveysministeriö. 2015. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. Alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentäminen. Sosiaali- ja terveysministeriö, julkaisuja 19. Helsinki. Hakupäivä 30.11.2016.
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74726...>
4. [^] Henriksson, M. 2011. Valvira ja sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta: ammattihenkilöiden päihdeongelmista. Hakupäivä 28.1.2018.
<http://docplayer.fi...>

5. [^] ^{ab}Lindqvist, M. 2001. Terveydenhuollon yhteinen arvopohja, yhteiset tavoitteet ja periaatteet. ETENE-julkaisuja 1. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki. Hakupäivä 5.2.2017.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504225746>
6. [^]Suomen asianajajaliitto. 2014. Valvira: Aiempaa useamman terveydenhuollon ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeus poistettiin tai sitä rajoitettiin viime vuonna. Oikeudelliset uutiset. Hakupäivä 28.1.2018.
https://www.asianajajaliitto.fi/viestinta/oikeudellisia_uutisia...
7. [^]Valvira. 2015. Terveydentilan ja toimintakyvyn selvittäminen. Hakupäivä 30.11.2016.
http://www.valvira.fi/terveydenhuolto/valvonta/ammattihenkiloiden_valvonta...
8. [^]Kallunki, H. Kavaluus, J. & Päivärinta, N. 2017. Opiskelijoiden tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö. Kyselytutkimus Oulun ammattikorkeakoulun Kontinkankaan kampuksen sekä Oulaisten toimipisteen ja Oulun ammattiopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä. Oulun ammattikorkeakoulu, opinnäytetyö. Hakupäivä 18.1.2018.
<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/137298...>

Metatiedot

Nimeke: Ehkäisevä päihdetyö merkityksellistä sosiaali- ja terveysalalla jo opiskeluaikana

Tekijä: Kallunki Henna; Kavaluus Jenni; Päivärinta Niina; Honkanen Hilikka

Aihe, asiasanat: ammatilliset oppilaitokset, ammattikorkeakoulut, sosiaali- ja terveysala, opiskelijat, alkoholi, huumeet, nuuska, päihteet, tupakkatuotteet, terveyden edistäminen, terveyskasvatus

Tiivistelmä: Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keskeinen ammattieettinen velvollisuus on terveyden edistäminen. Siksi herkästi ajatellaan, että ammattilaiset ovat esimerkillisessä asemassa omalla toiminnallaan. Lisäksi sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset kohtaavat potilastyössä tupakoinnin ja päihteiden käytön aiheuttamia sairauksia ja haittoja, minkä vuoksi ammattihenkilöiden uskoisi karttavan niitä.

Oulun ammattikorkeakoulun ja Oulun ammattiopiston sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttöä selvitettiin kyselyllä vuonna 2016. Kyselyyn vastasi 988 opiskelijaa. Tutkimustulosten mukaan säännöllisesti tai satunnaisesti tupakoivia opiskelijoita oli neljäsosa opiskelijoista. Opiskelijoista valtaosa käytti alkoholia, suurin osa heistä joi alkoholia humalahakuisesti.

Reilu puolet opiskelijoista ei osannut sanoa, miten savuttomuutta ja päihteettömyyttä olisi tuettu koulutuksen aikana. Tämän vuoksi savuttomuuteen ja päihteettömyyteen tulisi kiinnittää jatkossa paljon enemmän huomiota ja toimintatavoista luoda entistä konkreettisempia. Opiskelijat kokivat henkilökunnan tuen ja varhaisen puuttumisen merkitykselliseksi ja toivoivat tässä muutosta entiseen. Erilaisten opiskelijatapahtumien rooli päihteettömyyden ja savuttomuuden edistämisessä on opiskelijoiden mielestä suuri ja päihteettömiä tapahtua toivottiin lisää.

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamäärä: Julkaistu 2018-05-25

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe201802213528>

Kieli: suomi

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: CC BY-NC-ND 4.0

Näin viittaat tähän julkaisuun

Kallunki, H., Kavaluus, J., Päivärinta, N. & Honkanen, H. 2018. Ehkäisevä päihdetyö merkityksellistä sosiaali- ja terveysalalla jo opiskeluaikana. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 29. Hakupäivä 25.5.2018. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe201802213528>.